

*Ministero dell'Istruzione, Università e Ricerca
Ministrstvo za šolstvo, univerzo in raziskovanje*

ESAME DI STATO DRŽAVNI IZPIT

Anno Scolastico 2009 – 2010

Šolsko leto 2009 - 2010

PROVA NAZIONALE DRŽAVNA NALOGA

Preizkus iz slovenščine

*Scuola Secondaria di I grado
Nižja srednja šola*

**Classe Terza
Tretji razred**

Classe:

Razred:

Studente:

Dijak:

***Fascicolo 1
1. snopič***

A cura di

Istituto Nazionale per la Valutazione del Sistema Educativo di Istruzione e di Formazione

NAVODILA

Preizkus znanja je razdeljen na dva dela.

V prvem delu boš moral/a prebrati dve besedili in nato odgovoriti na vprašanja.

Večina primerov ima na razpolago štiri odgovore, med katerimi je le eden pravilen. Odgovoriš tako, da prekrižaš pravilen kvadrateg (samo enega), kot je v spodnjem primeru:

1. primer

1. Katero je glavno mesto Italije?

- A. Benetke.
- B. Neapelj.
- C. Rim.
- D. Turin.

2. primer

V drugem delu pa boš moral/a odgovarjati tudi na nekatera slovnična vprašanja. Pazljivo preberi navodila na začetku vprašanj, da boš znal/a pravilno odgovoriti. Tudi pri teh vajah boš lahko zbiral/a med pravilnimi odgovori, zapisoval/a besede oziroma besedne zveze, ločila ali popravljal/a velike začetnice.

komarja

Ubil je sitnega (komar) _____ .

Če se zaveš, da si se zmotil/a, lahko napako popraviš tako, da zapišeš NE ob napačnem odgovoru, in vstaviš križec v kvadrateg ob odgovoru, ki se ti zdi pravilen, kot je prikazano v naslednjem primeru:

3. primer

2. Kje leži Italija?

- NE** A. V Aziji.
- B. V Afriki.
- C. V Evropi.
- D. V Avstraliji.

Pazljivo preberi navodila in vprašanja. Na voljo imaš eno uro časa, da prebereš besedili in rešiš vaje.

**NE OBRAČAJ STRANI, DOKLER TI NE BO
PROFESOR/ICA DOVOLIL/A.**

Kruh

Spomladi leta 1919 se je pojavil v naši vasi čokat, širokopleč, bradat možakar, oblečen v še dokaj dobro ohranjeno vojaško obleko in z majhnim, lastovičjemu gnezdu podobnim oprtnikom na tršatem hrbtu. Mož je zelo malo zahajal med ljudi. Le redkokdaj ga je kdo srečal na kolniku med njivami in travniki. V vas pa je prišel samo vsak teden in še takrat se je vedel zelo bojazljivo in previdno. Počasi in neslišno je odprl vrata v trgovino, jih zaprl za sabo brez najmanjšega šuma in se s hrbtom naslonil nanje, kakor bi se bal, da bi ga kdo napadel iz zasede. Potem je preplašeno švignil z velikimi črnimi očmi po prostoru, sklonil glavo, glasno pihnil sapo skozi nos in s pritajenim, motnim glasom zašepetal:

»Tri štruce kruha in pol kilograma sira.«

Ko mu je trgovka pripravila, je stopil bliže, položil denar na mizo, spravil kruh čez ramo v oprtnik in prav tako naglo in neslišno odšel. Planil je od hišnih vrat, se nenadoma ustavil, se ozrl na obe strani, stresnil z glavo in bliskovito švignil pod cesto. Spustil se je čez travnike in izginil v vrbovju ob reki.

Govoril ni z nikomer. Ni bilo človeka v vasi, ki bi se lahko pobahal, da je z njim izmenjal besedo. V gozdu pa si takoj naletel nanj. Če si šel po kolniku, ki je rezal pobočje, je nad tabo zašumelo listje in mož je skočil predte, te pogledal s svojimi živimi očmi, stekel nekaj korakov po kolniku in potem naglo planil pod pot, kakor bi se nečesa prestrašil. Ko si pogledal za njim, je bil že kdo ve kje v grapi.

Vaščani so se spočetka nekoliko zanimali zanj, toda ko so dognali, da nabira staro železo, ki ga je po gozdu nastlala svetovna vojna, so ga prepustili usodi.

»Naj nabira. Saj nikomur ne dela škode. In prej ali slej ga bo tako in tako raztreščila granata.«

Stare klepetulje bi kajpak rade do vseh potankosti poznale njegov življenjepis in so marsikaj »izvedele«: da je bil doma nekje od Kanala, da je bil študent, da se mu je omračil um zaradi ljubezni in podobno. Toda koliko je bilo v tem resnice, se ni dalo dognati, ker mož ni zahajal nikamor in ni razlagal svojih nesreč. Samo v prvem poletju je sredi najhujših pasjih dni stopil v našo zakajeno kuhinjo. Prišel je počasi in neslišno. V kuhinji je bila tema in mama je vsa preplašena odskočila, ko ji je položil roko na rame ... »Saj vam raste trta okoli in okoli,« je še pripomnil ...

Zvečer je mama natančno popisala to srečanje. Povedala je tudi, da je mož tisti »okoli in okoli« izgovoril »okou in okou«.

Od tistega dne smo mu pri nas rekli »Okouinokou«. To ime se ga je prijelo kakor klop, se naglo razneslo po vasi in v kratkem času ga ni nihče imenoval drugače.

Leta so tekla, Okouinokou je pobiral staro železo, odkopaval granate, jih prenašal in odpiral – in nobena ga ni raztreščila. Hodil je po stezah preko pobočij, pregledoval vse grme in vse jame, spal bogve kje, tiščal štruco pod pazduho, jo prirezoval z velikim krivačem, žvečil s kosmatimi ustnicami in glasno pihal sapo skozi nos. Vsa vas se ga je

40 bila že zdavnaj privadila – in kadar je ob sobotah zvečer plašno hitel v trgovino, so se ljudje oddahnili ... Strašili so otroke z njim in ga spoštovali, ker je bil pošten. Če je kdo pozabil sekuro v gozdu, se ni tresel zanjo: sekira se je ponoči sama vrnila ...

Do leta 1928 je Okouinokou pobral vse železo in je postal berač. Sredi poletja je več dni zapovrstjo s sklonjeno glavo usmajal po kolnikih med travniki, posedal ob reki in se s plašnimi koraki bližal naši hiši. Čim bliže je prihajal, tem bolj neodločni so bili njegovi koraki. Na ovinku se je vselej ustavil, stresel glavo, se okrenil in naglo odšel. 45 Nekega popoldneva pa se je le odločil. Počasi je prišel po vrtu, zavil okrog hleva in se ustavil. Dolgo smo čakali, da bo vstopil, toda ker se ni zganil, je mama odprla vrata in ga vprašala, kaj bi rad. Okouinokou je samo za spoznanje dvignil glavo in kakor grešnik s pritajenim glasom zašepetal:

50 »Kruha.«

Dobil je kos kruha, ga spustil čez ramo v oprtnik in šel. Potem je prihajal vsak teden, obiskal nekaj hiš in ljudje so mu radi dajali. Ko je nabral dovolj kruha, je izginil. Na obrazu se mu je poznalo, kako hudo se je moral boriti, da je zlomil svoj ponos. Vidno se je postaral in je zares postal berač ...

55 Tako je Okouinokou preživel do zime. Ko je pred božičem padel prvi sneg in se je vas že pripravljala na praznike, se Okouinokou dolgo ni prikazal. Ljudje so ga pogrešali in ugibali, kam neki je izginil. Skoraj vsi so mislili, da je odpotoval v druge kraje. Toda Okouinokou ni nikamor odpotoval. Prvi teden po novem letu ga je našel Šmonov Izidor, ki je zmeraj stikal po hostah za lisicami: Okouinokou je ležal v stari, na pol razpadli 60 oglarski koči – in je bil mrtev.

(Povzeto in prirejeno po noveli "Kruh", v Ciril Kosmač, *V gaju življenje*, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1980, str. 76–78)

•kolnik: kolovoz, ozka poljska ali gozdna pot za vozove

A1. Besedilo pripoveduje,

- A. kako je Okouinokou izsiljeval kruh in sir.
 - B. kako so se vaščani bali in izogibali Okouinokoua.
 - C. kako so se vaščani prepirali zaradi Okouinokoua, ki se je nepričakovano pojavil med njimi.
 - D. kako se je Okouinokou iz neznanih razlogov pojavil v vasi in se naselil nekje v bližini.
-

A2. Kdaj se je Okouinokou pojavil v vasi (1. vrstica)?

A3. Možakar je bil

- A. šibke in zgrbljene postave.
 - B. visok, vitek, gosposko oblečen.
 - C. čokat, širokopleč, bradat.
 - D. vedno dobre volje in nasmejan.
-

A4. Možakar (3. vrstica)

- A. je zelo rad zahajal med ljudi.
 - B. je zelo malo zahajal med ljudi.
 - C. je z ljudmi sklenil trdne prijateljske vezi.
 - D. se je z ljudmi neprenehoma prepiral.
-

A5. Vsak teden je v trgovini kupil (10. vrstica)

- A. štruco kruha in kilogram sira.
- B. tri štruice kruha in pol kilograma sira.
- C. pol štruice kruha in tri kilograme sira.
- D. dve štruci kruha in dva kilograma sira.

A6. Vaščani so dognali (20., 21. vrstica),

- A. da povzroča dosti škode.
 - B. da nabira staro železo.
 - C. da živi od lova na lisice.
 - D. da nabira gobe in zelišča.
-

A7. Železo je po gozdu nastlala

- A. druga svetovna vojna.
 - B. vojna za osamosvojitve Slovenije.
 - C. prva svetovna vojna.
 - D. tridesetletna vojna.
-

A8. Vaščani so menili (22., 23. vrstica),

- A. da ga bo prej ali slej raztreščila granata.
 - B. da bo z nabiranjem starega železa obogatel.
 - C. da mu ne bo uspelo pobrati vsega železa.
 - D. da bo prej ali slej le moral oditi.
-

A9. Označi napačno trditev.

Stare klepetulje so izvedele (25., 26. vrstica),

- A. da je bil doma nekje od Kanala.
- B. da je zapustil domači kraj, ker se je sprl z bratom.
- C. da je bil študent.
- D. da se mu je omračil um zaradi ljubezni.

A10. Vaščani so možakarja poimenovali Okouinokou, potem ko

- A. se je celo pomlad potepal okoli po vasi.
 - B. je postal dober prijatelj z vsemi in se je z njimi redno družil.
 - C. se je sredi poletja pojavil na Kosmačevi domačiji.
 - D. je daleč naokrog pobral vse železo.
-

A11. Izpiši poved, v kateri je navedeno, do kdaj je Okouinokou pobral vse železo (42. vrstica).

A12. Okouinokou je bil

- A. pošten.
 - B. nasilen.
 - C. hudoben.
 - D. radodaren.
-

A13. Dogajanje, opisano v odlomku, traja

- A. približno eno leto.
- B. približno deset let.
- C. približno osemnajst let.
- D. približno dvajset let.

A14. Avtorjev odnos do glavnega junaka je

- A. dobrohoten.
 - B. brezčuten.
 - C. sovražen.
 - D. zaničljiv.
-

A15. Beseda *naglo* pomeni

- A. počasi.
 - B. glasno.
 - C. hitro.
 - D. slabo.
-

A16. *To ime se ga je prijelo kot klop* pomeni,

- A. da se je oprijel klopi.
 - B. da so ga vsi poznali le s tem imenom.
 - C. da je dobil klopa.
 - D. da je počival na klopi.
-

A17. Vsebina odlomka je

- A. znanstvenofantastična.
- B. ljubezenska.
- C. humoristična.
- D. realistična.

Rusjan in 100 let slovenskega motornega letenja

Začetnik slovenskega motornega letenja je bil s poletom 25. novembra 1909 v Trstu rojeni in na Goriškem delujoči Edvard Rusjan (1886, Trst – 1911, Beograd). Edvard Rusjan je nedvomno prvi med Slovenci, ki je letal z motornim letalom lastne konstrukcije in izdelave.

5 Začetki Rusjanovega letalskega dela v modelarstvu naj bi segali v leto 1897, ko mu je bilo enajst let. Tedaj in nekaj naslednjih let je bil pobudnik tega zanimanja verjetno Edvardov dve leti starejši brat Jože, toda vodilna vloga Jožeta Rusjana je prenehala v letih 1908/09. Takrat je začel mlajši brat Edvard intenzivno pridobivati za letalsko delo potrebno znanje. Dokončno ga je pred
10 Jožeta uvrstilo dejstvo, da je edini letal z njunimi letali, medtem ko Jože nikoli ni poletel, je pa v delavnici marljivo uresničeval bratove načrte. Razlika se je med bratoma nato le še povečevala. Tako so prizadevanja nekaterih raziskovalcev, ki skušajo v zadnjih letih uveljaviti pojem dveh bratov Rusjan, primerljiv z dejansko enakovredno dvojico bratov Wright, zgodovinsko napačna
15 in do Edvarda krivična.

Edvard Rusjan se je dobro zavedal, da je znanje njegova šibka točka, zato se je odpravil na izpopolnjevanje v svet, najprej v Turin k inženirju Franzu Millerju, ki je ustanovil in vodil prvo letalsko delavnico v Italiji. Kako navdušen za letalstvo in zagret za delo se je vrnil Edvard z usposabljanja v Italiji, kaže
20 dejstvo, da je ob pomoči družine z bratom Jožetom izdelal letalo in čez dva meseca mu je uspelo prvič poleteti. Prav izpopolnjevanje njegovega prvega letala Eda I v novembru 1909 je bil čas najbolj domiselne Edvardove dejavnosti v domačem kraju. Tako mu je 25. novembra 1909 uspel prvi polet 60 metrov daleč in dva metra visoko.

25 Edvard Rusjan je nato na Goriškem organiziral skupino občasnih sodelavcev, ki so mu izdelali posamezne dele naslednjih letal. Sedmo letalo je bila nekakšna mešanica prejšnjih (v svoja novejša letala je za pospešitev in pocenitev dela vgrajeval dele starejših), z njim pa se je tudi izčrpala pomoč rojakov pri Rusjanovem letalskem delu. K temu sta znatno pripomogla tudi
30 neuspeha na mitingih v Gorici, ko Rusjanu s petim oziroma šestim letalom ni uspelo poleteti.

Nadaljevanje Rusjanove kratke življenjske poti je privedlo slovenskega pionirja v delavnico družabnika Mihajla Merćepa v Zagrebu. Tu je Rusjan izdelal svoje najboljše letalo, s katerim je konec leta 1910 letal več minut in sto
35 metrov visoko. Družabnika sta ga sklenila ponuditi srbski vojski in tako je Edvard 9. januarja 1911 poletel proti Beogradu. V mrzlem in vetrovnem vremenu je nad Savo od sotočja z Donavo do prvega mostu in nazaj izvedel za

tiste čase in vremenske razmere zelo uspešen polet, pred pristankom pa mu je sunek vetra potrgal krilne vezi, tako da je strmoglavil v smrt.

40 Rusjanovo delo je nadaljeval Stanko Bloudek, ki je s svojim prvim letalom le pol leta zaostajal za Rusjanovimi začetki. Med prvo svetovno vojno je vodil konstrukcijski oddelek velike letalske tovarne v Budimpešti, po nesreči svojega četrtega civilnega letala pa je prenesel svoje izkušnje na področje smučarskih skokov oziroma poletov. Podobno je med prvo svetovno vojno
45 načrtoval in izdeloval letala Jože Zablatnik, ki je po vojni izdeloval prva potniška letala, z uvajanjem rednih letalskih linij pa je bil prednik poznejše Lufthanse.

50 Odlični dosežki prvih slovenskih letalskih pionirjev so postavili trdno osnovo za slovensko športno, vojaško in komercialno letalstvo, ki dosega na raznih tekmovanjih vrhunske rezultate tudi v mednarodni konkurenci.

(Povzeto in prirejeno po: Sandi Sitar, *Rusjan in 100 let slovenskega motornega letenja*, GEA, letnik XIX, november 2009, str. 58-61)

B1. Edvard Rusjan se je rodil

- A. v Gorici.
 - B. v Trstu.
 - C. v Beogradu.
 - D. v Zagrebu.
-

B2. Jože Rusjan je bil

- A. pilot.
 - B. učitelj.
 - C. izdelovalec letal.
 - D. raziskovalec.
-

B3. Jože se je rodil leta

- A. 1884.
 - B. 1886.
 - C. 1887.
 - D. 1888.
-

B4. Kje se je Edvard izpopolnjeval (17. vrstica)?

- A. V Rimu.
- B. V Turinu.
- C. V Milanu.
- D. V Bergamu.

B5. Za svoj prvi polet je Edvard izdelal letalo (20. vrstica)

- A. z inženirjem Millerjem.
 - B. z goriškimi rojaki.
 - C. z občasnimi sodelavci.
 - D. z bratom Jožetom.
-

B6. Izpiši ime Edvardovega prvega letala.

B7. Edvard je v svoja nova letala vgrajeval dele starejših letal, da bi bila ta (27., 28 vrstica)

- A. hitrejša.
 - B. varnejša.
 - C. cenejša.
 - D. sodobnejša.
-

B8. Edvard Rusjan je bil pionir slovenskega letalstva. To pomeni, da je bil

- A. najmlajši letalec na Slovenskem.
- B. najstarejši letalec na Slovenskem.
- C. strokovnjak za letalstvo na Slovenskem.
- D. začetnik letalstva na Slovenskem.

B9. Koliko letal je Edvard izdelal na Goriškem?

- A. Pet.
 - B. Šest.
 - C. Sedem
 - D. Osem.
-

B10. Kje je izdelal svoje najboljše letalo (33., 34. vrstica)?

B11. Edvard je poletel proti Beogradu, da bi srbski vojski

- A. ponudil novo letalo.
 - B. pokazal nov način letenja.
 - C. izdelal novo letalo.
 - D. predstavil načrte za letalo.
-

B12. *Sotočje* je

- A. kraj, kjer se reka izliva v morje.
- B. kraj, kjer se stikata poti ali cesti.
- C. kraj, kjer se reka izteka v Sočo.
- D. kraj, kjer se stekata reki ali potoka.

B13. Njegov polet se je tragično končal zaradi

- A. visokega letenja.
 - B. nizkega letenja.
 - C. močnega vetra.
 - D. hudega mraza.
-

B14. Zaimek ga v povedi – *Dokončno ga je pred Jožeta uvrstilo dejstvo, da je edini letal z njenimi letali ...* – (9., 10. vrstica) zamenjuje

- A. Edvarda.
 - B. delo.
 - C. letalstvo.
 - D. znanje.
-

B15. Besedilo je bilo objavljeno v

- A. časopisu Primorski dnevnik.
- B. reviji Življenje in tehnika.
- C. reviji Gea.
- D. knjigi Brata Edvard in Jože Rusjan.

Slovnična naloga

C1. Podčrtaj pravilno.

Marija prihaja v šolo *s avtobusom/z avtobusom*.

Danijel in Peter sta se je pripeljala *s novim kolesom/z novim kolesom*.

C2. Besedi v oklepaju postavi v pravilni sklon.

Okouinokou se je približal (pisatelj~~eva~~ mati) _____.

C3. Podčrtaj pravilno.

Erika je želela *povedati/povedat* veselo novico.

Gasilci so odhiteli *pogasiti/pogasit* gozdni požar.

C4. V kateri povedi je svojilni zaimek?

- A. Mama ga je vprašala, kaj bi rad.
 - B. Ljudje so ga pogrešali.
 - C. Vsa vas se ga je privadila.
 - D. Stare klepetulje bi rade spoznale njegov življenjepis.
-

C5. Iz povedi – *Trgovka mu je pripravila kruh*. – izpiši

povedek: _____

osebik: _____

predmet v tož.: _____

predmet v daj.: _____

C6. Označi poved s prislovnim določilom časa.

- A. Sosedovega Nikolaja ni bilo na košarkarski tekmi.
 - B. Mati je natančno popisala srečanje z neznancem.
 - C. Spomladi se je v vasi pojavil možakar.
 - D. Mislili so, da je odpotoval v druge kraje.
-

C7. Katera poved je večstavčna (zložena)?

- A. V vasi ni govoril prav z nikomer.
 - B. Potem je preplašeno švignil z velikimi očmi po prostoru.
 - C. Spusti se je čez travnike in je izginil v vrbovje.
 - D. Prišel je počasi in neslišno.
-

C8. Katera poved je priredno zložena?

- A. Takoj pridi, ker je že pozno.
 - B. Na Triglav se je povzpela velika skupina planincev.
 - C. V kuhinji je bila tema in mama je vsa preplašena odskočila.
 - D. Možakar, ki se je pojavil v vasi, je bil redkobeseden.
-

C9. V kateri povedi je vzročni odvisnik?

- A. Skoraj vsi so mislili, da je odpotoval v druge kraje.
- B. Ker se ni zganil, je mama odprla vrata.
- C. Če je kdo pozabil sekuro v gozdu, se ni tresel zanjo.
- D. Ko si pogledal za njim, je bil že kdo ve kje v gozdu.

C10. Popravi začetnico, kjer je treba.

Pisatelj ciril kosmač se je rodil leta 1910 na Slapu ob Idrijci, umrl pa je leta 1980 v ljubljani. njegova dela so roman pomladni dan ter novele sreča, gosenica, kruh.

C11. Vstavi vejice, kjer je treba.

Mama kupi sinu majico nove hlače nogavice in športne čevlje.
Ker se je pripravljalo k dežju je vzel s seboj tudi dežnik.
Oh kakšen revež je bil ta človek!

